במדינה

העם

עת לספוד!

שקט השתרר בחזיתות. חיילים מאובקים וספוגי־זיעת, שזוועות המילחמה חרותות על פניהם, החלו יוצאים לחופשות לעורף. דמעות האושר של המישפחות, שחיבקו את יקיריהם, נמהלו בכוס הדמעות, בדמעות היגון והכאב של המישפחות השכולות.

היה זה שבוע של בכי. גם בטרם פורסם מיספר הנספגים, ובטרם הותר לפרסם את שמות החללים, נתפס לראשונה היקף הקורבנות. לא היה כימעט בית בישראל שלא התאבל על יחיד, קרוב, מכר או בן־מישפחה.

היתה זו העקובה מדם שבמילחמות ישראל, מאז מילחמת העצמאות. מילחמה אכזרית שמחיר הניצחון הצבאי בה היה נכבד מנשוא.

המישפחות השכולות נשאו בדומיה ובאלמוניות את יגונן. אך מעל למסך השתיקה החלו מרחפים סיפורי הטרגדיות האנושיות שהולידה המילחמה, ששום דיימין אנושי לא היה מסוגל לבדותן.

הגיבור היכה בשדשות. במילחמת ששת־הימים היו מישפחות ששכלו שניים מבניהם. המילחמה הזאת ייסרה יותר מכל מילחמה אחרת את הלבבות. היו מישפחות שכאבו על שלושה בנים.

כמו אותו בעל תחנת־דלק, בואכה אור־יהודה, נכה שאיבד את שתי רגליו כשדרך על מוקש באיסליה במילחמת העולם השנייה. כולו, כאשר מאות מישפחות יודעות שבניהן נעדרים בשדות־הקרב, וכי התיקווה היחידה היא שנפלו בשבי — אי־הוודאות של הממתים הוספת למועקה הלאומית.

במצריים הגדולה, בת עשרות חמיליונים, יחס המישפחות הוא הרבה יותר פסיכיסטי. אין הבנים נמצאים במגע חדוק, כימעט יומיומי, עם מישפחותיהם, כמו בישראל. גורלם נתון בידי אללה.

הבדל דומה בלט במילחמת־העולם בין בריית־המועצות ובריטניה. בעוד שחברי־טים דאגו לכל שבוי, נשטו הסובייטים את מיליוני שבוייהם. סטאלין ציווה להשאיר לכלא מאות אלפי שבויים שחזרו סוף־סוף הביתה — מתוך חשש מטורף שהיו עריקים או מרגלים.

צל טראגי. השבוע הטיל גורל השבויים והנעדרים הישראליים צל טראגי על אווירת סוף־הקרבות.

בעיצומה של המילחמה הבטיחה גולדה מאיר, בכנסת ובמסיבת־עיתונאים, שלא תסכים להספסר־אש ללא חילופי־שבויים. היא אמרה זאת אחרי שהציבור ספג את ההלם הראשון, בראותו על מסכי־הטלוויזיה את השידורים הערביים, שהראו לראשונה מיספר גדול של שבויים ישראליים מדוכאים.

אולם גולדה לא יכלה להגשים את ההבטחה. תחת לחץ אמריקאי חסר־תקדים, נאלצה להסכים להספסר־אש ללא תנאי. עניין השבויים נשאר תלוי בהבטחות אמריקאיות.

כאשר כותרת הארמיה המצרית השלישית, גולדה התיקווה שניתן יהיה להשיג החזרה מיידית של השבויים, תמורת אספקת מזון לכוח זה. אולם גם תיקווה זו נתבדתה. האמריקאים הפעילו שוב לחץ עצום על ישראל, בידעם שאי־אספקת מזון לארמיה המכותרת עלולה לגרום להתמוטטות מאסיבית של הצבא הסובייטי עצמו (ראה עמוד 5). הציר נפתח לאספקה, מבלי שעניין השבויים סודר.

בית־"אנושי" ואוויר. אי־החזרת השבויים לא היתה כה חמורה, אילו לפחות נמסרו שמות השבויים. המישפחות הישראליות, החיות בפחד נורא שמא בניהם הנעדרים נפלו בקרב, חיו גושמות לרווחה אילו ידעו שהם חיים בשבי, יהיו התנאים שם כאשר יהיו.

מדוע לא מסרו המצרים והסורים את השמות מייד?

יתכן שלא הבינו את הרגישות העצומה של המישפחות. אך יתכן גם שהבינו וקיוו על־ידי עיכוב הרשימות ללחוץ על ישראל כדי להשיג תישגים שונים, כגון:

● החזרת צה"ל לקו ה־22 באוקטובר, יום הפסקת־האש הראשונה.

● הכרזה ישראלית שתיא מחילה רשמית את אמנות־ז'נבה על השטחים המוחזקים, דבר שתערבים דרשוהו מזה שש שנים.*

● שיחרור עצירים בישראל, כמן פדאיון פלסטיניים.

יתכן שמיכשול זה יסולק, בעזרת לחץ אמריקאי וסובייטי על מצריים. אך עצם הגישה המצרית היתה לא רק בלתי־אנושית, אלא גם אווילית. כי היא יצרה תגובה של שינאה ומרירות דווקא בשעה שגברה בציבור הישראלי הנכונות לחתור לשלום.

הממשלה

מישהו

מוכרח לסבול

כאשר יעקוב שימשון שפירא כועס, אין לו מעצור. בלי היסוס, הוא מכה במי שגרם לכעסו.

השבוע כעס שפירא.

יריביו אמרו לאחר־מכן, שהיו לו סיבות אישיות לכעוס. לפחות שלוש:

● ערב המילחמה התגרה משה דיין בשפירא, הדיח את שותפו־לשעבר של שפירא, עורך־הדין מיכאל פירון, ממועצת המנהלים של התעשיה האווירית.

● בעת הרכבת רשימת המועמדים של המערך, הקפיצו עסקני המנגנון, בהסכמת גולדה, את שפירא ממקומו הריאלי בכנסת, אל תחתית הרשימה. (ארבע שנים לפני כן נעשה אותו הדבר לקודמו של שפירא, שר־המישפטים דוב יוסף, והדבר רישר את סילוקו מן הממשלה.)

● שפירא לא שותף בהתייעצויות הגורליות ערב המילחמה ובראשית המילחמה.

יתכן שגורמים אלה הגבירו את זעמו של שר־המישפטים הקשיש. אך יתכן שכירסמה בו הרגשת־קיפוח עמוקה יותר: בימי פרשת נתיבי נפט, הוכרח על־ידי אווירת־הלינץ' הציבורית להתפטר, אף שחלקו בפרשה היה שולי בלבד. כאשר הוחזר לתפקידו על־ידי גולדה, עורר הדבר מורת־רוח ציבורית.

עכשיו, כאשר קרה מחדל שגרם לאסון גדול יותר לאין ערוך, לא נוצרה אווירת דומה כלפי השר האחראי: משה דיין. שפירא יכול היה לומר לעצמו: האם נתיבי הדם חשובים פחות מנתיבי הנפט?

המיפגה מעך זכר. כך או כך, כאשר התכנסה הכנסת כדי לדון בהפסקת האש, וחברי־הכנסת התרכזו כדרכם במיזנון הח"כים במקום לשמוע את נאומי המתווכחים במליאה, לא שם שפירא מחסום לפיו. בשיחות ליד השולחן הוא מתח ביקורת קטלנית על משה דיין, לא הסתיר את דעתו שאדם שעמד בראש מערכת־הביטחון בשעה שנעשו מישגים תהומיים כאלה, מוכרח להתפטר. הוא לא שם לב לכך שמיזנון הכנסת הוא אחד המקומות החשופים ביותר בישראל, השורץ עיתונאים וסתם סקרנים.

יתכן שתוסר־דיסקרטיות כזאת היתה נסלחת לו, אלמלא חזר שפירא על דבריו בישיבת סיעת המערך בכנסת, זוהי ישיבה „סגורה", הפתוחה לרווחה לכל מדליף. כל מילה הנאמרת בה מועברת אוטומטית לעיתונות על־ידי ח"כים שוחרי פירסום עצמי, המוכרים את ההדלפות תמורת פירסומת.

בישיבה שוב הרים שפירא את קולו, ותבע את פיטוריו של משה דיין, בעוון המחדל הביטחוני המחריד ערב המילחמה.

התגובה היתה מיידית וצפויה.

עסקני־המיפלגה מן השורה השלישית, שגורלם תלוי בתוצאות הבחירות, התקוממו נגד הבגידה במיפלגה. ח"כ אברהם זילברברג, איש המושבים, שזכה למקום ריאלי־בסך ברשימה לכנסת הבאה, היה הראשון שהתפרץ.

הכל הבינו מייד שביקורת כזאת בתוך המיפלגה יכולה לסכן אותה ולתת סיתחון מאבק שהדגיש שוב את השוני בין העמים.

בישראל הקטנה, דאגתה של מישפחה אחת מכה גלים, מקיפה חיש מהר את מציבור כולו, כאשר מאות מישפחות יודעות שבניהן נעדרים בשדות־הקרב, וכי התיקווה היחידה היא שנפלו בשבי — אי־הוודאות של הממתים הוספת למועקה לאומית.

במצריים הגדולה, בת עשרות חמיליונים, יחס המישפחות הוא הרבה יותר פסיכיסטי. אין הבנים נמצאים במגע חדוק, כימעט יומיומי, עם מישפחותיהם, כמו בישראל. גורלם נתון בידי אללה.

הבדל דומה בלט במילחמת־העולם בין בריית־המועצות ובריטניה. בעוד שחברי־טים דאגו לכל שבוי, נשטו הסובייטים את מיליוני שבוייהם. סטאלין ציווה להשאיר לכלא מאות אלפי שבויים שחזרו סוף־סוף הביתה — מתוך חשש מטורף שהיו עריקים או מרגלים.

צל טראגי. השבוע הטיל גורל השבויים והנעדרים הישראליים צל טראגי על אווירת סוף־הקרבות.

בעיצומה של המילחמה הבטיחה גולדה מאיר, בכנסת ובמסיבת־עיתונאים, שלא תסכים להספסר־אש ללא חילופי־שבויים. היא אמרה זאת אחרי שהציבור ספג את ההלם הראשון, בראותו על מסכי־הטלוויזיה את השידורים הערביים, שהראו לראשונה מיספר גדול של שבויים ישראליים מדוכאים.

אולם גולדה לא יכלה להגשים את ההבטחה. תחת לחץ אמריקאי חסר־תקדים, נאלצה להסכים להספסר־אש ללא תנאי. עניין השבויים נשאר תלוי בהבטחות אמריקאיות.

כאשר כותרת הארמיה המצרית השלישית, גולדה התיקווה שניתן יהיה להשיג החזרה מיידית של השבויים, תמורת אספקת מזון לכוח זה. אולם גם תיקווה זו נתבדתה. האמריקאים הפעילו שוב לחץ עצום על ישראל, בידעם שאי־אספקת מזון לארמיה המכותרת עלולה לגרום להתמוטטות מאסיבית של הצבא הסובייטי עצמו (ראה עמוד 5). הציר נפתח לאספקה, מבלי שעניין השבויים סודר.

בית־"אנושי" ואוויר. אי־החזרת השבויים לא היתה כה חמורה, אילו לפחות נמסרו שמות השבויים. המישפחות הישראליות, החיות בפחד נורא שמא בניהם הנעדרים נפלו בקרב, חיו גושמות לרווחה אילו ידעו שהם חיים בשבי, יהיו התנאים שם כאשר יהיו.

מדוע לא מסרו המצרים והסורים את השמות מייד?

יתכן שלא הבינו את הרגישות העצומה של המישפחות. אך יתכן גם שהבינו וקיוו על־ידי עיכוב הרשימות ללחוץ על ישראל כדי להשיג תישגים שונים, כגון:

● החזרת צה"ל לקו ה־22 באוקטובר, יום הפסקת־האש הראשונה.

● הכרזה ישראלית שתיא מחילה רשמית את אמנות־ז'נבה על השטחים המוחזקים, דבר שתערבים דרשוהו מזה שש שנים.*

● שיחרור עצירים בישראל, כמן פדאיון פלסטיניים.

יתכן שמיכשול זה יסולק, בעזרת לחץ אמריקאי וסובייטי על מצריים. אך עצם הגישה המצרית היתה לא רק בלתי־אנושית, אלא גם אווילית. כי היא יצרה תגובה של שינאה ומרירות דווקא בשעה שגברה בציבור הישראלי הנכונות לחתור לשלום.

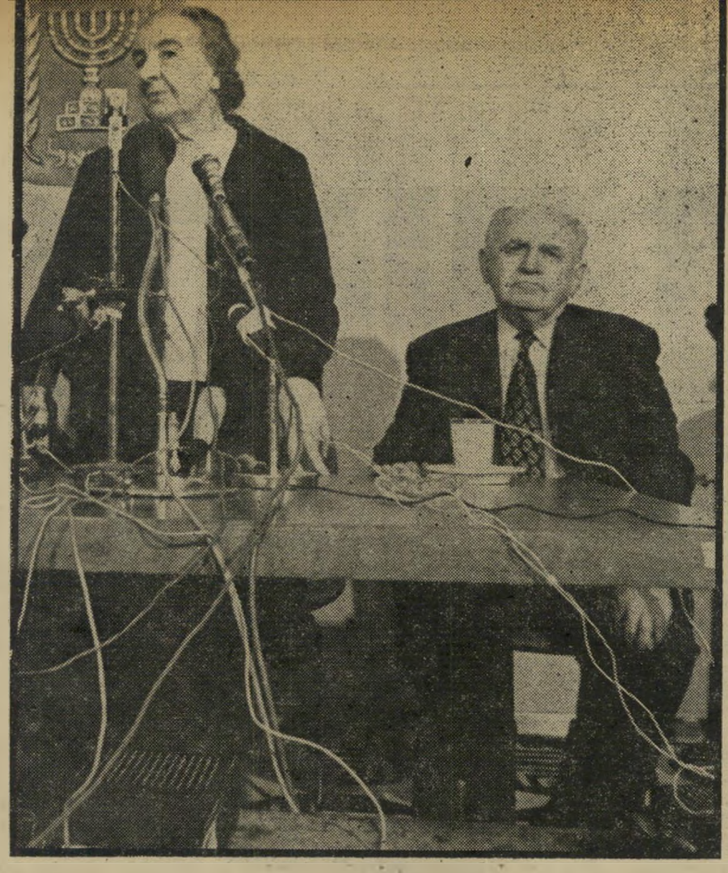

שפירא וגולדה
נתיבי נפט מול נתיבי דם

שבוי ישראלי בסוריה
גולדה הבטיחה

שבויים מצריים*
בידי אללה

...הלא תדאגי

לשלום שבוייך

השבוע הרביעי אחרי יום־הכיפורים נפתח בסימן המאבק על גורל השבויים — מה של הנושא בישראל. אך יתכן גם

* חייל צה"ל עוזר לשבוי סורי, הסובב על גבו שבוי סורי פצוע.

*) משה דיין הכריז בשעתו בכנסת ש„ישראל „מגשימה" את סעיפי האמנה, אך אינה מחילה אותה רשמית. הדבר גרם לוויכוחים אינסופיים בקשר להתנהלות, הוצאת מימצאים ארכיאולוגיים וכו', שהם אסורים על פי האמנה.

(המשך בעמוד 19)